

Dossier Abel de Jong – Had het anders gekund?

Van wie is de oorlog?

Menige nacht heb ik wakker gelegen over sommige boeken die ik heb uitgegeven. Dat heeft niet alleen betrekking op de vaak gruwelijke inhoud, maar heeft ook te maken met de historische betrouwbaarheid van de manuscripten. Ik garandeer niet dat alles klopt wat er in memoires of herinneringen staat. Naar eer en geweten toets ik op consistentie, hoewel ik niet alles kan controleren. Van huis uit ben ik historicus, althans ik heb geschiedenis gestudeerd in Groningen, en heb geleerd dat getuigenissen niet altijd betrouwbaar zijn. Er zijn ook deskundigen die menen dat er geen slechte bronnen bestaan, maar alleen slechte historici die hun bronnenmateriaal niet goed wegen.¹

Memoires, dagboeken en herinneringen over de oorlog, en dus ook over de Holocaust, worden niet vanzelfsprekend beter en accurater naarmate de tijd vordert. Persoonlijke feiten en omstandigheden vermengen zich gemakkelijk met de op dat moment dominante geschiedopvatting. Herinneringen moeten bij voorkeur voldoen aan het traditionele beeld. ‘Op de *Rampe* van Birkenau dirigeert Mengele de voor arbeid geschikten naar links en de anderen naar rechts, naar de gaskamer.’ Dat kwam regelmatig voor, maar niet bij elk transport. Toch wil men soms graag aan een dergelijk beeld voldoen. Dat maakt alles herkenbaarder. Het leed wordt soms ietwat aangedikt, maar soms ook juist niet. Sommigen hebben het ‘bekende beeld’ onbewust opgenomen in hun herinneringen. Onschuldig misschien, maar historisch onjuist.

De memoires die 75 jaar na de oorlog zijn opgeschreven worden vanwege deze vervorming minder geraadpleegd als historisch betrouwbare bron dan het dagboek dat in de oorlog naar waarheid en authentiek werd opgetekend. Ik weet zeker dat ik boeken heb uitgegeven met informatie over de Holocaust die inaccuraat of zelfs wel aantoonbaar onjuist zijn. In een paar gevallen heb ik onjuistheden ontdekt en deze in overleg met de auteur altijd gecorrigeerd. Maar ik steek mijn hand er niet voor in het vuur dat alle details de toets der wetenschappelijke kritiek altijd helemaal glansrijk kunnen doorstaan. De affaire over *Oorlogsouders. Een familiechroniek over goed en fout in twee adellijke families* van Isabel van Boetzelaer (Just Publishers, Meppel, 2017) staat ons nog vers in het geheugen. De auteur heeft een valse voorstelling van zaken over haar vader Willem baron van Boetzelaer opgenomen in haar boek. Ook andere auteurs worstelen met dit probleem. Zo werd Sytze van der Zee geïnterviewd in *de Volkskrant* over zijn nieuwe boek *Wij overleefden. De laatste ooggetuigen van de Duitse bezetting*. ‘Soms moet je in discussie over herinneringen,’ luidt de kop boven dit interview. ‘Hoe kan hij hun hoogst persoonlijke herinneringen verifiëren?’
Vraag: ‘Wat deed u als u vermoedde dat bepaalde details in die verhalen niet klopten?’
Antwoord: ‘Dan moet je, hoe pijnlijk dat ook is, met de mensen in discussie gaan over hun eigen herinneringen. Ik ben tenslotte geen postkantoor waar je zomaar alles kunt deponeren. Maar als je aan het vijlen en herschikken slaat, vraag je je weleens af: Is dit nog wel oral history?’

¹ In de kantlijn van het interview met Sytze van der Zee in *de Volkskrant* van 9 oktober 2019, ‘Soms moet je in discussie over herinneringen’, geeft Holocaust-deskundige prof. dr. J.T.M. (Johannes) Houwink ten Cate zijn visie op het gebruik van dergelijke herinneringen als historische bron.

De affaire Van Boetzelaer is een voorbeeld van een omvangrijker historisch fenomeen; het toe-eigenen van (een deel van) de oorlog. Van wie is de oorlog? Van de overwinnaars, de slachtoffers, hun nabestaanden, het verzet, de politiek of de ambtelijke herdenkingselite? Het antwoord is natuurlijk een open deur: de oorlog is van de waarheid. De cynicus zal direct repliceren: welke waarheid, wiens waarheid?

Afgelopen zomer heb ik veel tijd en energie gestoken in het boek van Abel de Jong, de oudste zoon van Sally de Jong, tweelingbroer van Loe de Jong. De kwestie heb ik inmiddels herdoopt in 'Dossier Abel de Jong'. Tot publicatie van dit problematische manuscript is het helaas niet gekomen. Wat was er aan de hand?

In mei 2017 publiceerde ik het boek *De oorlog bestond niet* van Sophia van Heeks. Rond de datum van de boekpresentatie waren we ook bezig met de heruitgave van alle passages over de Holocaust uit *Het Koninkrijk* van Loe de Jong. Deze tweedelige serie is inmiddels bij Verbum verschenen onder de titel *Jodenvervolging in Nederland 1940-1945*. Bij de presentatie van Sophia's herinneringen bij Boekhandel Jimmink in Amsterdam, kwam na afloop een oudere, fysiek kwetsbare man naar mij toe. Per e-mail hadden we vooraf contact gehad. Het was Abel de Jong, de oudste zoon van Sally de Jong. Hij had een belangrijk manuscript van zijn vader bij zich dat hij wilde laten uitgeven. Enkele weken daarvoor, tijdens een bijeenkomst bij het NIOD over het boek van Loe de Jong sprak ik diens biograaf Boudewijn Smits. Hij wees mij toen ook al op het manuscript dat in het archief van het NIOD lag: *De ondergang van het Nederlandse Jodendom* van Sally de Jong, geschreven in 1943 in Brussel. Het was dus toevallig dat Abel de Jong zich meldde met een manuscript waarover ik kort daarvoor door Boudewijn Smits was getipt.

Ik heb Abel verteld dat ik samen met Boudewijn Smits en hem dit essay van zijn vader graag zou willen uitgeven. Boudewijn zou een wetenschappelijk verantwoorde biografische inleiding schrijven bij het rapport en Abel zou een nawoord schrijven over zijn door de nazi's vermoorde vader en moeder. We hebben gedrieën meerdere gesprekken gevoerd in Abels pied-à-terre in Ammerstol. We hebben inhoudelijke afspraken gemaakt en taken afgestemd en afgebakend, we hebben foto's en illustraties verzameld en laten scannen, een cover laten ontwerpen, een catalogustekst opgemaakt en gepubliceerd en ons project in wording bezegeld met een lunch in restaurant Belvédère in Schoonhoven. Abel trakteerde.

Gaandeweg werden de verhoudingen stroever. Abel wilde niet langer 'alleen' een kort nawoord schrijven. Hij wilde zijn bijdrage uitbreiden met een omvangrijk verhaal over zijn ouders. Zijn bijdrage moest veel groter worden en niet ondersneeuwen bij het verhaal van Boudewijn Smits. Het omgekeerde was geen probleem. Het was zelfs beter als de bijdrage van Boudewijn ondergeschikt zou zijn aan zijn tekst.

We hadden eerder al besloten dat er passages zouden worden opgenomen uit een briefwisseling tussen zijn vader en moeder. Hij kon daar beter over schrijven dan Boudewijn. Zijn vader heeft een tijd in Westerbork gewerkt als gedetacheerd arts van de Joodse Raad. Zijn moeder bleef thuis met de jonge Abel en later ook zijn jongere broertje Daan. Ik ben met Abel naar Herinneringscentrum Kamp Westerbork (13 juni 2018) gegaan om met de directeur en de curator te overleggen hoe deze brieven het beste 'bewaard' konden worden en welke mogelijkheden er waren voor een kleine tijdelijke tentoonstelling.

Het hoge woord kwam er daarna al snel uit. Abel vond, zoals gezegd, zijn bijdrage onredelijk bescheiden en de samenwerking met Boudewijn moest beëindigd worden. Het boek moest bestaan uit zijn verhaal over zijn ouders aangevuld met passages uit de Westerbork-brieven. Het essay van zijn vader zou integraal opgenomen worden. Boudewijn heeft zich hierin geschikt en als gentleman een stap terug gezet uit respect voor de familie en het geraadpleegde dossier netjes geretourneerd aan Abel. Natuurlijk hadden we ten aanzien van de oorspronkelijke planning veel tijd verloren, maar dat moest dan maar.

Boudewijn was dus exit (Abel was hier later tijdens een bespreking in Gorinchem erg content over). Abel ging aan de slag. Zijn eerste versies waren zodanig geschreven dat ik er niet mee uit de voeten kon. Abel heeft toen twee familieleden die Neerlandicus zijn de tekst onder handen laten nemen. Dat leverde in ieder geval een betere basistekst op. Maar nog steeds was er veel werk aan de winkel en moest het manuscript ingrijpend geredigeerd worden. Dat komt vaker voor en met geduld kom je vaak een heel eind.

Op 22 mei 2019 hadden Abel en ik een afspraak om het uitgeefproces door te nemen en spijkers met koppen te slaan. We spraken af in Gorinchem. Hun huis in Ammerstol stond destijds te koop. Bij het gesprek waren ook aanwezig: echtgenote Ruth de Jong-Hotze en Abels schoondochter Sanderien de Jong. Tijdens deze bijeenkomst maakten we afspraken over de cover, het voorwoord van opperrabbijn Binyomin Jacobs, de publicatiedatum en de boekpresentatie. Ook lichtte ik toe hoe de boekbezorging verder tot stand zou komen. Ik zou het door de twee nichten gecorrigeerde manuscript zorgvuldig lezen, redigeren en corrigeren. Dit zouden we gedurende de zomermaanden ter hand nemen zodat we in augustus 2019 een definitief manuscript gereed zouden hebben. In oktober zou Abel naar Nederland komen voor de boekpresentatie. Boekhandel Jimmink zou hiervoor een goede gelegenheid bieden.

Dit is het vertrekpunt van 'Dossier Abel de Jong' en de gevoerde e-mailcorrespondentie. Cruciaal was mijn e-mail van 11 juli 2019. Toen ging het mis en brak Abel met mij. Voor deze datum hebben Abel en ik meer dan 50 e-mails uitgewisseld met een doorgaans wederzijds vriendelijke en soms, van zijn kant, licht dwingende toon. Boudewijn had al eerder voorspeld dat Abel ook met mij als uitgever zou breken. Het bleek een vooruitziende blik. Abel had al eerder een vergelijkbare stap gezet bij de opnames van de documentaire *Het zwijgen van Loe de Jong* dat zijn nichtje Simonka de Jong in 2011 regisseerde.² Hij is tijdens de opnames weggelopen.

Ik geef zonder commentaar de e-mailwisseling integraal weer vanaf 11 juli 2019. De lezer oordele zelf.

Gerton van Boom, uitgever

² Zie de bespreking in *De Groene Amsterdammer* van 9 maart 2011. <https://www.groene.nl/artikel/het-verhaal-van-een-zoon>. In dit artikel wordt ook al betwijfeld of de Mengele-associatie klopt.

E-mailwisseling Abel de Jong en Gerton van Boom (Uitgeverij Verbum)

Hilversum, 11 juli 2019

Beste Abel,

Afgelopen weken heb ik je manuscript zorgvuldig gelezen en daar waar nodig (mijn oordeel) voorzien van correcties en opmerkingen.

Er zijn drie zaken waar we dringend een aanpassing in moeten maken:

1. **Calmeyer-dossier.** Enkele maanden geleden heb ik Petra van den Boomgaard, die gespecialiseerd is in het Calmeyer-archief en daar onlangs op gepromoveerd is, gevraagd of zij het dossier van jouw moeder zou willen bekijken. Dat heeft ze gedaan (samen met Boudewijn Smits) en ze kwam heel snel tot de conclusie dat jouw moeder gegarandeerd zou zijn afgewezen als haar aanvraag/verzoek in behandeling zou zijn genomen. Jij schrijft op meerdere plekken in je manuscript dat de Calmeyer-aanvraag een escape of uitkomst had geboden of had kunnen bieden. Dat wordt door Petra stelling ontkend. Misschien dat jouw moeder dat idee zelf ook wel had, waardoor ze de documenten niet meegenomen heeft op de vlucht. Jouw visie ten aanzien van dit onderwerp is helaas evenwel niet meer houdbaar, zodat het manuscript hierop aangepast moet worden.
2. **Werken voor Mengele.** Ik heb een goede relatie met Franciszek Piper, voormalig hoofd research van het Staatsmuseum Auschwitz-Birkenau. Ik heb hem gevraagd of hij in het archief van Auschwitz of elders ondersteuning kan vinden voor de getuigenis van kolonel Van Velzen dat jouw vader werkzaamheden en/of onderzoek heeft moeten doen voor Mengele. Hoewel ongeveer 90% van het SS-archief voor de bevrijding van het kamp vernietigd is, kan er geen ondersteunend bewijs worden gevonden voor een link tussen Sally en Mengele. Hij heeft ook navraag gedaan bij een bevriende Mengele-expert. Deze kwam met de stellige mededeling dat de link met Mengele niet vastgesteld kan worden. Sally is wel arts-verpleger geweest in het Zigeunerlager van Birkenau en zat dus wel dicht bij het vuur, maar er is nooit een getuige geweest die Sally linkt aan de verwerpelijke onderzoeken van Mengele. Met andere woorden, Piper en de deskundige komen tot de conclusie dat Sally de Jong niet voor Mengele heeft gewerkt. Dit betekent dat de koppeling met Mengele sterk afgezwakt moet worden in het manuscript. Dat leidt tot herschrijven van door mij gemarkeerde passages.
3. Uit het archief van Auschwitz blijkt ook dat Sally arts is geweest in **Auschwitz-Monowitz**, Buna dus. Ik denk dat je dit ook moet vermelden in je boek.

Verder denk ik dat mijn correcties voor zich spreken en niet inhoudelijk van aard zijn.

Gezien de inhoud van het manuscript denk ik dat de coverfoto van de tweeling het sterkste is. De relatie tussen de broers is een rode draad in het boek. De andere coverfoto heeft

alleen, op zijn best, een indirecte link met het boek en ervaar ik als veel zwakker voor op de cover.

Ik realiseer mij dat deze e-mail inhoudelijk lastig voor je is, maar ik vertrouw erop dat je mijn onderzoeken gunstig beschouwt. Althans, ze zijn slechts positief bedoeld met de opzet het boek beter te maken.

Laat het eerst maar even rustig bezinken.

Met vriendelijke groet,

Gerton van Boom

Bij de vorige e-mail zaten vier bijlagen, die we hieronder integraal opnemen.

Bijlage 1

E-mailcorrespondentie met Petra van den Boomgaard inzake de Calmeyer-lijst

Hallo Petra,

Je hebt met Boudewijn Smits het Calmeyer-archief bekeken en het dossier van Liesje van Male, de vrouw van Sally de Jong bekeken.

Ik ben nu met het manuscript van Abel de Jong, de zoon van Sally en Liesje, bezig en hij schrijft hierover het volgende:

‘Deze Calmeyer was, kort gezegd, door de Duitsers belast met het nemen van een beslissing in twijfelgevallen of iemand al dan niet Joods was. Hoewel de personen die een beroep deden op Calmeyer zich in 1941 als vol-Joods hebben laten registreren, was er kennelijk ruimte om aan de eigen interpretatie te twijfelen. Calmeyer heeft enige duizenden Joden, vaak van Portugees-Joodse afkomst op die lijst gezet. De Duitsers hebben zijn lijst gerespecteerd en ongeveer twee derde van de erop voorkomende personen zijn van deportatie gevrijwaard gebleven. Mijn moeder, die door geboorte half-Joods, maar door huwelijk vol-Joods was heeft zich met succes laten registreren bij Calmeyer. Ze schijnt als bijkomende reden opgegeven te hebben dat ze christelijk was opgevoed. Merkwaardig is dat Sally en Liesje niet meer vertrouwen gesteld hebben in die Calmeyer-lijst. De hele tocht naar Zwitserland is niet nodig geweest. Tijdens die tocht is het bewijs van registratie op de lijst-Calmeyer, nog steeds in mijn bezit, in Nederland achtergelaten.

Als Liesje voor de oorlog niet met Sally getrouwd was, zou ze half-Joods zijn omdat haar vader Jannis Jacob van Male, Zeeuwse boerenzoon, zondermeer Arisch was. Door haar huwelijk met een vol-Jood werd Liesje ook als vol-Jood aangemerkt. Het blijft onbekend welke argumenten ze gehanteerd heeft. Sefardische Joden waren overigens een afzonderlijk groep, waarvan het Joodzijn aan twijfel onderhevig was. Ongeveer twee derde van de vier- tot vijfduizend Joden op de Calmeyer-lijst werden aldus gered. Sally had in zoverre gelijk dat Liesje een goede kans maakte. Niet alleen zij maar ook de twee kinderen. Sally zou dan als

gemengd gehuwd eveneens tot een andere categorie gaan behoren. Het heeft allemaal niet zo mogen zijn. Het had overigens ook anders gekund. Op de vlucht heeft Liesje het Calmeyer-certificaat niet meegenomen en haar ouders waren te laat om het reddende papier alsnog te bezorgen toen ze eenmaal in Frankrijk gearresteerd was.'

Abel schrijft dat zijn ouders meer hadden moeten en mogen vertrouwen op de Calmeyer-lijst, maar ik begreep van Boudewijn dat hun aanvraag gegarandeerd afgewezen zou zijn. Kan jij op bovenstaande commentaar geven?

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groet,

Gerton van Boom

Reactie Petra van den Boomgaard dd 9 juli 2019

Gerton, het is inderdaad zoals Boudewijn het heeft uitgelegd. Ze zouden gegarandeerd zijn afgewezen omdat ze buiten het beslissingskader vielen waarover ik heb geschreven. Zoals het hier staat klopt het in ieder geval niet.

Bijlage 2

E-mailcorrespondentie met Franciszek Piper

Dear mister Piper,

We are working on a book about Sally de Jong. He was the twin brother of Loe de Jong, the famous Dutch Jewish historian who wrote about The Netherlands during the Second World War. Loe de Jong is one of the acclaimed experts on the Dutch Holocaust.

It is said that Sally was a doctor in Auschwitz or better said in Birkenau. There are witnesses who saw him as a doctor in the Zigeunerlager in Birkenau. Another witness told that he was a right hand of Mengele and that Sally had to participate in twin treatments on behalf of Mengele. We don't know if this is true. Can you help us investigating these testimonies?

The author of the book is Boudewijn Smits, the biographer of Loe de Jong. Sally's son Abel is also writing a book about his father and mother.

What we do know is that Sally left Auschwitz during the death marches on the 29th of January 1945. That he was interned in Dora-Mittelbau. The last trace was a sub camp of Dora Mittelbau, Ellrich. His camp number there was 107287. Sally probably died in Ellrich. Enclosed you will find a letter from the Red Cross.

Sally's camp number in Auschwitz was 169834.

His wife, Elizabeth de Jong-Van Male (Deventer, May 7th 1915) died earlier in Auschwitz.

Can you help us with our investigations on Sally in Auschwitz-Birkenau? When this is helpful, Boudewijn and I can come to Oswiecim. I hope to hear from you.

With kind regards,

Gerton van Boom

Reactie van Franciszek Piper dd 26 juni 2019

Dear Mr van Boom,

I confirm receipt of your e-mail from June 24 regarding Sally de Jong. I am going back to Oswiecim today and I will have the ability to check archival materials on the subject.

Sincerely,

Franciszek Piper

Reactie van Verbum dd 27 juni 2019

Dear mister Piper,

Thank you very much for your assistance. Please let me know if there are costs involved.

With kind regards,

Gerton van Boom

Reactie van Franciszek Piper dd 28 juni 2019

Dear Mr. van Boom,

Today I have found that in the files of the Auschwitz Museum, there are several documents regarding Sally de Jong.

It follows from them that Sally de Jong was brought to Auschwitz from the Drancy camp, he was among others in a hospital in the Auschwitz Buna filial camp, as a doctor he was the nurse (Arzt-Pfleger) in the Gypsy camp (Zigeunerlager).

If you or someone interested would like to receive an official letter from the Museum in this matter and copies of documents, please write directly to the Auschwitz Museum:

Panstwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau
ul. Wiezniow Oswiecimia 20

32-600 Oswiecim
Poland

Sincerely,

Franciszek Piper

PS In 1995 and 2018 information about Sally de Jong was received from the Museum by Ruth and Abel de Jong.

Reactie van Verbum dd 1 juli 2019

Dear mister Piper,

Thank you very much for your inquiry. I have a few question concerning your reaction:

You write 'amongst others'. That means there is more informations?

Is there proof in the documents that Sally de Jong worked for/with dr. Mengele? There is one eyewitness/survivor who claims this to be true. We can't seem to find more confirmation on this point. Can we somewhere (in what archive) find out more?

Is there more to be investigated in Auschwitz-Birkenau or is this file (documents on Sally de Jong) all there is?

Is it useful for us to come to Auschwitz-Birkenau? Can you be of further assistance?

During or after the death marches Sally received another camp number (MITTELBAU HÄFTLINGSNUMMER: 197287). Can this be relevant for the Auschwitz archives?

There are more persons who are related to Sally de Jong who can be investigated, like his wife Elisabeth de Jong-van Male

<https://www.joodsmonument.nl/nl/page/185185/elisabeth-de-jong-van-male>

Born Deventer, 7 mei 1915 died in Auschwitz, 1 Maart 1944. She reached the age of 28 years. We don't know her camp number.

With kind regards,

Gerton van Boom

Bijlage 3

Reactie van Franciszek Piper dd 9 juli 2019

Dear Mr van Boom,

There are no documents in the Auschwitz Museum records that would suggest that Sally de Jong did collaborate with Dr. Mengele in connection with his experiments on twins.

The Auschwitz Museum archives contain the following information about Sally de Jong:

- The name of Sally de Jong appears on a transport register drawn up in France during the war (The original of the register is in the Center for Contemporary Jews in France, the Museum only has a copy and was published by Serge Klarsfeld).
- The Sally de Jong number (without a surname) appears in the illegally made by prisoners of a partial copy of the surname list of newcomers. The copy contains only the date of arrival of the transport, from where, and numbers which were marked by the given transport who were able to work. Incapacitated for work killed immediately after importing in the gas chamber numbers were not allocated.
- The Sally de Jong number (without a surname) is in the Nummernbuch camp document. At the numbers, various information was written about a given prisoner, eg death, transfer to another camp. In the case of Sally de Jong, there is no annotation at his number.
- According to camp documents, Sally de Jong was in a hospital in the Buna Monowitz branch camp.
- The name Sally de Jong is in the Prämienchein document, from which it appears that Sally de Jong worked in 1944 as a physician - a nurse in a Gypsy camp.

I consulted with an expert on experiments on twins, Helena Kubica, who will inform me if there is any information about Sally de Jong's cooperation with Dr. Mengele. After receiving her answer, I will provide you with the information I have been given.

I would like to explain that during the liquidation of the camp, the Germans burned the majority (probably about 90%) of the camp files, hence the lack of much information on the history of the camp and data on individual persons deported to the camp.

To obtain the confirmation of the above information, please contact the Auschwitz Museum, special department that informs about the fate of Auschwitz prisoners.

I have been retired for 11 years and usually live with my daughter in Krakow. I'm leaving for the sea in a few days for two weeks.

Greetings,

Franciszek Piper

Bijlage 4

Reactie van Franciszek Piper dd 10 juli 2019

Dear Mr van Boom,

Today, my friend Helena Kubica told me that she had not only examined the camp documents related to Mengele's experiments, but also many of the former prisoners' accounts, memories and trial statements.

No source has information that Sally de Jong has been involved in Mengele's medical experiments.

Mrs. Kubica has mentioned an article about a hospital in a Gypsy camp, where Mengele carried out his experiments.

The article was written by three former prisoners of Szymański, Szymańska and Śnieżka. (Przegląd Lekarski - Medical Review - 1965, page 98) who were employed in a hospital in a Gypsy camp. They also do not mention the relationship between Sally de Jong and Mengele experiments. They knew Dr. de Jong and put his name and prisoner number on the list hospital staff. Dr. de Jong is called a prison doctor.

I think all these data definitely exclude Dr. de Jong's participation in Mengele's experiments.

Sincerely,

Franciszek Piper

Bijlage 5

Manuscript 'Had het anders gekund'

Dit document is door Verbum gecorrigeerd en voorzien van diverse redactionele vragen en opmerkingen.

Peki'in, Israël, 11 juli 2019

Beste Gerton,

Het meest doet ons in je commentaar pijn dat je achter mijn rug om "deskundigen", waaronder die stront-vervelende plak-Boudewijn, die ik dacht afgeschud te hebben, hebt benaderd. Niet kosher zeggen we hier. Het laat ook wel een beetje zien hoe jij in elkaar steekt. Navrant dat je niet naar mijn gezondheid informeert trouwens.

Ik neem het boek hierbij terug en bezin mij op andere manieren om tot uitgave te geraken. Ik voel er niets voor de inhoud naar de zin van de door jou benaderde derden aan te passen. Alles is zo goed mogelijk gedocumenteerd en verschil van inzicht zal altijd wel blijven bestaan. Het Calmeyer verhaal van die Petra bijv. is ten enen male onjuist. Ik ga geen discussie meer met jou of met wie dan ook aan.

Stuur de in jouw bezit zijnde papieren maar naar mijn zoon David: ... [adres verwijderd].

Het beste verder,

Groeten,

Abel & Ruth

Hilversum, 11 juli 2019

Beste Abel,

Ik heb natuurlijk wel verwacht dat je kwaadaardig zou kunnen reageren, maar nogmaals mijn intenties zijn goed geweest. Ik had evenwel niet verwacht dat je op deze manier zou reageren. Het is jammer dat je de inhoud niet even hebt laten bezinken.

Wat betreft die stront-vervelende plak-Boudewijn zoals jij hem noemt het volgende. Het is alweer heel lang geleden dat ik Petra van den Boomgaard met Boudewijn in contact heb gebracht en dat ze het dossier van je moeder hebben ingezien. Dat was op een moment dat het met ons gezamenlijke project nog iets zou kunnen worden. Dus toen heb ik daar geen kwaad in gezien. We hadden, toen zeker en nu ook nog, een gezamenlijk belang.

Voorts nog het volgende. Ik ben in verleden vaker benaderd met manuscripten waarin mensen zeiden oog in oog met Mengele te hebben gestaan. Daarmee moet ik voorzichtig zijn. En daar waar twijfel is, en dat is t.a.v. jouw manuscript mogelijk het geval, moet ik nader onderzoek doen. In dit geval was dat makkelijk omdat ik de heer F. Piper ken en zaken met hem doe. Als er twijfel is moet je m.i. beide kanten belichten en wellicht minder stellig zijn. Ik kan het mij niet permitteren geheel onzorgvuldig te zijn.

Nogmaals, het was bedoeld om het boek beter te maken, met de beste intenties.

Nu is het ook zo dat ik inmiddels heel veel werk in je manuscript en boek heb gestoken. Dat heb ik niet voor niets gedaan. Ten eerste omdat ik geloof in het boek en tweede omdat ik van mening was dat jouw verhaal wereldkundig gemaakt moet worden. Vandaar dat ik je wil vragen om e.e.a. rustig te overpeinzen en je standpunt te herzien.

Ik hoor graag van je.

Met vriendelijke groet,

Gerton van Boom

PS: Natuurlijk hoop ik ook dat het goed gaat met je gezondheid!

Peki'in, Israël, 12 juli 2019

Beste Gerton,

Ik ben niet van gedachten veranderd. Mijn reactie was niet onbekoekt. Jij gaat veel te ver met je inhoudelijke bemoeizucht. Dat alles zonder overleg vooraf. En dan nog weer die Boudewijn erbij betrekken. De limit!

De nadere informatie over Mengele en Calmeyer heeft mij niet kunnen overtuigen het boek op deze punten bij te stellen. Bovendien heb ik in de inleiding gezegd niet te pretenderen een wetenschappelijk werk te schrijven met literatuurlijsten, tientallen voetnoten etc.

Ik ga de inhoud van mijn boek niet wijzigen en zoek een andere uitgever. Wees zo goed om de documentatie die je van mij gekregen hebt t.b.v. illustraties etc. aan mijn zoon David in Dodewaard te doen toekomen.

Met groet,

Abel

Hilversum, 12 juli 2019

Beste Abel,

Helaas, zou ik zeggen. Het is jammer voor alle partijen, omdat we er allemaal al zoveel tijd en energie in hebben gestoken. En op geheel onverwachte wijze trek jij de stekker eruit. Dat heb je natuurlijk veel vaker gedaan en daarmee heb je meer mensen schade berokkend. Ik had dus gewaarschuwd moeten zijn. Maar vooral, isoleer je jezelf ermee en dat is spijtig. En dat patroon zie je ook terug in het manuscript en hoe jij ermee om gaat. Het klopt dat je niet gepretendeerd hebt een wetenschappelijk werk te schrijven. Maar dat is toch wat anders dan een werk met aantoonbaar onjuiste informatie of, beter gezegd, aantoonbaar twijfelachtige informatie. Het feit dat je in het geheel geen oog hebt voor feitenmateriaal en opinies van deskundigen zorgt ervoor dat ik er vrede mee kan hebben dan ons project niet doorgaat. Ik kan het me niet veroorloven een boek uit te geven met onjuiste of onzorgvuldige historische informatie. Jouw onwelwillendheid om deze feiten op eigen merites te beoordelen, te wegen en te verwerken zodat een correct geschiedkundig beeld ontstaat is natuurlijk zorgwekkend. Waarom wil je met alle geweld dit beeld in tact houden? Waarom klamp je je zo graag vast aan een mogelijke associatie van je vader met Mengele, op basis van een getuigenis die niet geheel smetteloos is, terwijl de archieven niets zeggen en er geen echte getuigendeskundige zijn die de getuigenis van Van Velzen onderschrijven. Eén getuige is geen getuige! Sterker nog, dezelfde echte (onderkende) getuigen (die voor Mengele hebben moeten werken) geven aan dat Sally arts-verpleger was in het Zigeunerlager en niet tot het artsenteam van Mengele behoorde. Maakt deze informatie jouw beeld van jouw vader minder waardevol? Is een nagedachtenis aan jouw vader beter als hij wel gedwongen zou zijn geweest om voor Mengele dubieuze praktijken te hebben moeten verrichten? Of past het beeld van je vader je niet waarin hij 'slechts' arts-verpleger

was terwijl hij voorbestemd was om op een Nobelprijs af te steven? Moet het beeld gecreëerd of in stand gehouden worden dat jouw vader terecht alleen in de medisch-wetenschappelijk top actief behoorde te zijn?

Het zijn natuurlijk harde vragen die je wellicht zo niet hoort voor te leggen aan een slachtoffer van de Holocaust die schrijft over zijn vermoorde ouders. Daarvoor bied ik mijn excuses aan, maar deze vragen raken evenwel aan de kern van jouw aandrang om het geschiedbeeld van je vader en moeder op mogelijk onjuiste bronnen te monopoliseren. Daar heb ik vrede mee, maar niet als er concrete informatie voorhanden is die wellicht een ander, historisch evenwichtiger beeld zou construeren.

Kortom, ik kan me erin schikken dat al mijn werk (op aanvechtbare gronden) terzijde wordt geschoven en teniet wordt gedaan. Ik heb er dan ook vrede mee dat ik niet een boek hoeft uit te geven dat niet helemaal (of helemaal niet) juist is en waarin dus bepaalde mythes (door jou gecreëerd) in stand worden gehouden of zelfs wel worden uitvergroot. Zoals je weet schrijf ik regelmatig blogs over mijn ervaringen. Dit onderwerp en onze e-mailwisseling zou zich goed lenen voor een dergelijke blog. Ik vind ook dat ik ertoe verplicht ben opperrabbijn B. Jacobs te informeren over onze correspondentie.

Nogmaals betreur ik de gang van zaken. Ik ben evenwel niet rancuneus en indien je van gedachten bent veranderd, bereid de handschoen weer op te rapen, omdat ik van mening blijf dat jouw verhaal en dat van jouw vader en moeder wereldkundig gemaakt moeten worden. Daarnaast hoop ik dat het heel goed gaat met je gezondheid en dat je de publicatie van je boek lang mag overleven.

Met vriendelijke groet,

Gerton van Boom

Peki'in, Israël, 14 juli 2019

Beste Gerton,

Helaas is ons gezamenlijk project op de klippen gelopen. Ik beraad me nog wat ik verder met het boek zal doen.

Nu heb jij de afbeeldingen die we zouden opnemen nog in je bezit.

Beseffend dat jij door het stoppen van het project schade hebt geleden wil ik tot een afronding met jou komen voor een zekere schadeloosstelling. Ik had gedacht aan 750 Euro.

Als jij dan als tegenprestatie het illustratiemateriaal aan mijn zoon David in Dodewaard [adres weggelaten] zou willen doen toekomen. Graag je bankgegevens.

Met vriendelijke groet,

Abel de Jong

Peki'in, Israël, 16 juli 2019

Beste Gerton,

Je blijft zwijgen. Wat is hier aan de hand? Mij laten spartelen?
Ik hoor graag op de kortst mogelijke termijn van je.

Met groet,

Abel de Jong

Hilversum, 17 juli 2019

Beste Abel,

Ik ben niet zoals Boudewijn.

Ik wil me beraden op de situatie. We hebben duidelijke afspraken gemaakt over het uitgeven en in Gorinchem daarover gezamenlijke afspraken gemaakt. Een van de afspraken was dat ik je manuscript zou gaan lezen en eventueel met opmerkingen zou komen. Dus dat zou geen verassing mogen zijn. Ik wil daarom overleggen met mijn advocaat hierover. Hij is evenwel op vakantie.

Ik heb daarom de voorbereidingen voorlopig gewoon door laten gaan.

In beginsel ben ik van mening dat we al veel te ver in het uitgeefproces zitten om zonder al te grote kleerscheuren van elkaar af te komen. Gezien de ellende die hieruit zou voortvloeien is het daarom, wat mij betreft, beter het manuscript aan te passen en het uitgeefproces netjes af te ronden. Wat mij betreft kan dat zonder 'hard feelings'.

Met vriendelijke groet,

Gerton van Boom

Peki'in, Israël, 17 juli 2019

Beste Gerton,

Ik wil graag de strijdbijl begraven en met je verder gaan op de ingeslagen weg hoewel zich intussen een paar grote uitgevers geïnteresseerd hebben getoond. Er is zelfs al een uitgever

bij ons op bezoek geweest in Israël. Dat laat ik even voor wat het is. Ik stel wel een paar voorwaarden:

1. Geen derden achter mijn rug om raadplegen. De adviezen die je reeds gevraagd hebt wil ik liever niet in de teksten verwerken. Het boek is opgesteld a.d.h.v. documentatie die ikzelf heb. Dat geldt met name de Calmeyer registratie. Het lezend publiek is m.i. weinig deskundig.
2. Afgezien van kleinere correcties wil ik de tekst zoals die nu luidt handhaven.
3. Jij vertelt mij waar de meegegeven documentatie is. Je moet weten dat ik de laatste tijd in toenemende mate aan geheugenverlies lijd. Ik weet dus niet of je de spullen in Gorcum hebt achtergelaten. Met name wil ik weten waar het handgeschreven boekje van mijn ouders is. Het zat in een witte doos en heeft een blauwe kaft. Je kent het wel.

Dit even voor nu.

Graag je reactie.

Hartelijke groet,

Abel de Jong

Peki'in, Israël, 18 juli 2019

Beste Gerton,

Bij mij draait alles om de vraag waar het handgeschreven boekje dat mijn ouders in Brussel hebben gemaakt en dat zich in drie of vier ingebonden schriftjes is opgetekend, zich bevindt. Als je mij daarover geen uitsluitsel verschaft wordt samenwerking problematisch ook al schakel je twintig advocaten in. Je vermijdt steeds op deze cruciale vraag antwoord te geven.

Ik hoop dat e.e.a. goed bij je landt!

Hartelijke groet,

Abel de Jong

Hilversum, 18 juli 2019

Beste Abel,

Dit is geen cruciale vraag. Ik heb alle documenten en foto's en tekeningen in Gorinchem bij onze laatste bespreking afgegeven. De tekening van je vader was verzakt in de lijst tijdens de autorit. Weet je dat nog? De ingebonden schriftjes zitten erbij!

Ik heb nu alleen nog drie foto's in mijn bezit die jullie mij na de laatste bespreking hebben toegestuurd. Deze foto's stuur ik natuurlijk terug, ongeacht waar onze samenwerking op uit draait!

Gaat het goed met je gezondheid?

Met vriendelijke groet,

Gerton van Boom

Peki'in, Israël, 18 juli 2019

Beste Gerton,

Eindelijk duidelijkheid over die ingebonden schriftjes. Bedankt hiervoor!

Blijft nog de vraag hoe we met de teksten omgaan. Verandervoorstellen van mij onbekende derden vallen niet lekker bij mij. Hiervoor vraag ik begrip. Het boek is gemaakt op basis van bij mij aanwezige kennis en documenten. Of dat de absolute waarheid belichaamt, ach ik weet het niet en vind het ook niet cruciaal. E.e.a. staat ook in het voorwoord.

Graag nog even een laatste reactie en dan kunnen we voorwaarts.

Hartelijke groet,

Abel de Jong

Hilversum, 19 juli 2019

Beste Abel,

Hoe gaat het met je gezondheid, Abel? Ik hoop goed.

Ik vind het heel prettig te horen dat je de strijdbijl wilt begraven en dat we weer verder kunnen. Dat is voor jou en voor mij het beste, denk ik.

In het rood zal ik onderstaand reageren op de drie punten.

Als we verder gaan wil ik ook graag een uitgeoefeneerdereenkomst met je aangaan.

Met vriendelijke groet,

Gerton van Boom

1. Geen derden achter mijn rug om raadplegen. De adviezen die je reeds gevraagd hebt wil ik liever niet in de teksten verwerken. Het boek is opgesteld a.d.h.v. documentatie die ikzelf heb. Dat geldt met name de Calmeyer registratie. Het lezend publiek is m.i. weinig deskundig. *Verbum: Ik heb het nooit zo ervaren, dat ik achter je rug om wil gaan. Het zijn immers openbare bronnen die iedereen kan raadplegen of had kunnen raadplegen. Als uitgever van boeken over de Holocaust heb ik een verantwoordelijkheid. Ik kan het niet maken om boeken uit te geven waarin onjuiste informatie is opgenomen. Ten aanzien van Calmeyer: Ik kan Petra vragen een nadere toelichting te geven. Dat moet voor jou toch interessant zijn? Jij hebt dit dossier toch niet zelf ingezien of wel? Petra is hierop gepromoveerd en de expert op het gebied van aanvragen bij Calmeyer. Haar overtuigende en deskundige opinie zegt toch wel iets? Ten aanzien van Mengele is het sowieso 'gevoelige' informatie. Ook voor jou. Als topdeskundigen van mening zijn dat jouw vader niet voor Mengele gewerkt kan hebben, dan is dat een gegeven dat je niet zomaar kan wegpoetsen. Je moet er in ieder geval melding van maken en je stelligheid afzwakken. Ik wil/moet graag historisch verantwoorde boeken uitgeven. Ik ga niet verder graven, maar vind dus wel dat de gemelde bevindingen op een nette manier verwerkt moeten worden. Ik snap dat je gezond veel van je energie opslokt. Ik wil daarom voorstellen dat ik een voorstel doe voor deze noodzakelijke aanpassingen. Ik beloof daarbij dat ik jouw verhaal en aanpak zoveel mogelijk in tact hou.*
2. Afgezien van kleinere correcties wil ik de tekst zoals die nu luidt handhaven. *Verbum: ik neem aan dat je akkoord bent met de door aangebrachte tekstuele, niet-inhoudelijke correcties.*
3. Jij vertelt mij waar de meegegeven documentatie is. Je moet weten dat ik de laatste tijd in toenemende mate aan geheugenverlies lijd. Ik weet dus niet of je de spullen in Gorcum hebt achtergelaten. Met name wil ik weten waar het handgeschreven boekje van mijn ouders is. Het zat in een witte doos en heeft een blauwe kaft. Je kent het wel. *Verbum: Deze vraag heb ik al separaat per e-mail beantwoord. Ik zal nooit foto's en documenten als drukmiddel, zo ik dat al zou willen, achterhouden.*

Peki'in, Israël, 21 juli 2019

Beste Gerton,

Ik begrijp dat jij je verantwoordelijk voelt voor de juistheid van te publiceren historisch boeken. Ik sta evenwel in voor de correctheid van hetgeen ik opgeschreven heb. Het had eleganter geweest als jij mij op die Petra had geattendeerd. Dan had ik zelf met haar in contact getreden.

De Calmeyer registratie is onaantastbaar. Zie bijv. pag. 67.

Dat Sally als wetenschapsman met Mengele zelf - wellicht vluchtige - contacten heeft gehad lijkt mij ook boven alle twijfel verheven. Zie bijv. het citaat van Anton van Velsen op blz. 117. Van Velsen was een militair van het oude stempel en 100% betrouwbaar.

Echt, Gerton, ik ga deze passages niet wijzigen omdat ene Petra of hoe die vrouwen ook mogen heten het beter denkt te weten. Zo is absoluut zeker dat Sally nooit op de Buna fabriek gewerkt heeft. Ies Spetter wel. Archiefgegevens zijn ook niet altijd betrouwbaar. Zo kwam mij nchtje vorig jaar met de ontdekking dat Sally "tot ingeliefert" was in Buchenwald. Bleek op een foutieve interpretatie van een lijst te berusten.

Als jij blijft bij je stellingname moeten we daar de consequenties maar van nemen en uit elkaar gaan. Jij hebt veel tijd in mij en ik in jou gestoken. Jammer, maar we hebben geen enkele contractuele band. Dit zijn allemaal voorfasen tot het echte werk. Een paar andere uitgevers die eveneens kennis genomen hebben van het concept staan te trappelen om het stokje over te nemen. Ik begrijp je vasthoudendheid om deze kip met wellicht gouden eieren niet te slachten, maar ik heb het gevoel met jou uitgepraat te zijn. We hebben dan wel de vredespijp gerookt, maar je blijft maar corrigeren (in rood nota bene: de schooljongen maakt fouten...). Ik ben als jurist echt niet bang voor advocaten. Ik woon in Israël. Lastig procederen lijkt mij.

Hartelijke groet,

Abel

Peki'in, Israël, 21 juli 2019

Beste Gerton,

Ik heb eerlijk gezegd mijn buik vol van topdeskundigen. Mijn informatie is uit de eerste hand en die laat ik niet zomaar door welke Petra dan ook wegpoetsen. Daarmee heb je bij mij op de verkeerde knoppen gedrukt. Ik ben, evenals jij, vasthoudend.

We zijn echt op elkaar uitgekeken en ik ga een punt zetten achter onze contacten. Het neemt teveel van mijn kostbare energie in beslag. Ik wil met positief ingestelde mensen graag verder gaan. We kissebissen al veel te lang.

Het ga je goed.

Hartelijke groet,

Abel

Tot slot

Hilversum, 23 oktober 2019

Beste Abel,

Ik heb mijn gedachten ten aanzien van jouw manuscript en onze discussie daarover op papier gezet. Voordat ik dit document op mijn website plaats leek het mij gepast je vooraf hierover te informeren. Je commentaar is welkom.

Met vriendelijke groet,

Gerton van Boom

Peki'in, Israël, 24 oktober 2019

Beste Gerton,

Als je dit echt nodig vind houd ik je niet tegen. Ik vind het wel kinderachtig om hier steeds op terug te komen. Heb je geen corrigerende partner naast je? Mijn vrouw stopt zulke mailtjes voor ze uitgaan. Het lange stuk is trouwens slaapverwekkend. Ach, zie maar wat je doet.

Toch een hartelijke groet,

Abel

Op zaterdag 26 oktober 2019 verscheen een groot artikel in *De Telegraaf* van Bert Dijkstra over het boek van Abel de Jong dat uit kwam bij Uitgeverij Van Praag.

Abel de Jong

'Had het anders gekund?'

*Het tragisch geëindigde leven van mijn vader,
Sally de Jong, tweelingbroer van Loe de Jong*

Flaptekst

Sally de Jong, de tweelingbroer van Loe de Jong, de gelauwerde chroniqueur van de geschiedenis van Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog, was de eerste die geschreven heeft over de Jodenvervolging in Nederland. Zijn essay heette *De ondergang van het Nederlandse Jodendom*. Hij schreef het in Brussel tijdens zijn vlucht uit Nederland om aan de deportatie en vervolging te ontkomen. Het document bereikte medio 1943 de Nederlandse regering in ballingschap in Londen en werd ter kennis gebracht van koningin Wilhelmina. Loe de Jong, werkzaam op het Bureau Inlichtingen in Londen, maakte zich van het manuscript meester en hield het tot kort voor zijn overlijden in 2005 onder zich.

Sally heeft een half jaar in het ziekenhuis van Westerbork gewerkt en nauwgezet beschrijft hij in brieven aan zijn vrouw wat hij waarnam, tot hij uiteindelijk ontdekte dat zijn werk er alleen maar toe diende de Joden in het doorgangskamp gezond te maken voor transport naar het onheilspellende oosten. Samen met zijn vrouw Liesje van Male en een bevriend echtpaar heeft Sally getracht het neutrale Zwitserland te bereiken. Dat mislukte. Een tweede poging moest hun naar Spanje leiden. Ook deze poging strandde. De desperate tocht werd een aaneenschakeling van dramatische gebeurtenissen. Het net sloot zich rond het onfortuinlijke viertal. Het lot dat meer dan 100.000 Nederlandse Joden zou treffen strekte zijn klauwen nu ook naar Sally en Liesje uit. De bestemming werd Auschwitz.

De twee kleine kinderen overleefden de Holocaust in onderduikgezinnen. De oudste van de twee, Abel, reconstrueerde het hoopvolle en veelbelovende leven van zijn ouders aan de hand van documenten die hij meer dan zestig jaar in huis had en nooit had bestudeerd.

Abel de Jong werd op 31 december 1940 geboren als oudste zoon van Sally de Jong en Liesje van Male, beiden Joods, in Amsterdam aan de Nieuwe Prinsengracht 31. Zijn Joodse ouders probeerden naar Zwitserland en later naar Spanje te vluchten. Beide pogingen mislukten op het allerlaatste moment bij de grens. De beide zoons, Abel en Daniël (1942 - 2014) waren op onderduikadressen ondergebracht. Beiden zijn, toen hun eigen ouders na de oorlog niet meer terugkeerden, opgevoed door deze pleegouders. Abel bezocht in Leiden het gymnasium en studeerde in 1967 aan de Universiteit van Leiden af als jurist. Hij begon zijn carrière bij een adviesbureau in de ruimtelijke ordening en leidde later een eigen adviespraktijk waarbij hoofdzakelijk gemeenten als opdrachtgever had. Hij is in 1968 met Ruth Hotze getrouwd. Het paar heeft vier kinderen. In 2007 zijn ze in Israël gaan wonen, maar hun binding met Nederland bleef in tact. Na zijn pensionering in 2006 is Abel gaan schrijven.

www.verbum.nl
Gebonden, 250 bladzijden
Prijs: € 24,50
E-book: € 7,95
ISBN: 9789493028135
Verwachte verschijningsdatum: 24 oktober 2019

